

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ШКОЛИ ТА СІМ'Ї В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

SCHOOL AND FAMILY SOCIAL PARTNERSHIP IN THE CONDITIONS OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

Стаття присвячена одній з актуальних проблем соціального партнерства школи і сім'ї в умовах нової української школи. Перехід України на якісно новий, інноваційний рівень розвитку вимагає насамперед змін в освіті, що має відповідати сучасним потребам суспільства. Саме через освіту закладаються фундаментальні засади головного ресурсу держави – людського потенціалу, вираженого через соціальну активність, взаємну підтримку, успішну соціалізацію, повноцінну самореалізацію, високу соціальну мобільність кожної людини. Авторами розкриваються напрями діяльності освітнього закладу, які успішно вирішуються в партнерстві з сім'ями учнів. Сьогодні стає все більш очевидним, що вирішувати завдання виховання і навчання, проблеми соціалізації дитини можливо тільки за умови об'єднання зусиль сім'ї і школи. Визначено, що педагогіка партнерства, орієнтація на учня, виховання на цінностях це головні складники концепції Нової української школи, спрямовані на те, щоб побудувати довіру між школою, дітьми, батьками та суспільством. Формування взаємодії сім'ї і школи на рівні, що відповідає новим вимогам і можливостям, є актуальним завданням для будь-якого освітнього закладу і складає основу соціального партнерства сім'ї і школи. Встановлено, що новий зміст взаємодії школи та сім'ї як інститутів виховання складають різні види діяльності (комунікативна, проектна, консультативна тощо), що здійснюються в режимі партнерства. Такий зміст взаємодії школи та сім'ї може бути реалізовано як через традиційні, так і інноваційні форми. Основна увага в статті зосереджується на найбільш актуальних формах інформаційної та просвітницької роботи з сім'єю: дні відкритих дверей, формування педагогічної культури батьків, батьківський університет, батьківські конференції, практикум, відкриті уроки, індивідуальні консультації, сімейний тренінг, батьківські читання, сімейні вечори, батьківські ринки, ділові ігри. Визначено дії командної роботи сімейно-школьного партнерства. Результатом соціального партнерства визначено створення сприятливих умов для самореалізації учнів шляхом взаємодії і співпраці всіх сторін, що беруть участь у процесі виховання.

Ключові слова: соціальне партнерство, Нова українська школа, сім'я і школа, партнерство.

The article deals with one of the pressing problems of social partnership between the school and the family in the conditions of the new Ukrainian school. Ukraine's transition to a qualitatively new, innovative level of development requires, above all, changes in education that meet the contemporary needs of society. It is through education that the fundamental foundations of the main resource of the state are laid – human potential, expressed through social activity, mutual support, successful socialization, full self-realization, high social mobility of each person. The authors reveal the activities of the educational institution, which are successfully solved in partnership with the students' families. Today, it is becoming increasingly clear that the problem of education and training, the problem of socialization of the child is possible only with the efforts of family and school. It has been determined that pedagogy of partnership, student orientation, value education – these are the components of the New Ukrainian School concept aimed at building trust between the school, children, parents and society. Forming family-school interactions at a level that meets new requirements and opportunities is an urgent task for any educational institution and forms the basis of family-school social partnership. It is established that the new content of interaction between school and family as educational institutions consists of different types of activities (communicative, project, consultative, etc.) carried out in partnership mode. This content of school-family interaction can be realized through both traditional and innovative forms. The main focus of the article is on the most relevant forms of informational and educational work with the family: open days, formation of the pedagogical culture of parents, parent university, parent university, parent conferences, practicum, open lessons, individual counseling, reading, family t family evenings, parenting rings, business games. The teamwork of the family-school partnership has been identified. The result of social partnership is the creation of favorable conditions for self-realization of students through the interaction and cooperation of all parties involved in the education process.

Key words: social partnership, New Ukrainian school, family and school, partnership.

УДК 371

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-16-1-31>

Цуркан Т.Г.,

канд. пед. наук,
асистент кафедри педагогіки
та методики початкової освіти
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

Руміга Т.О.,

магістрант кафедри педагогіки
та методики початкової освіти
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

Постановка проблеми у загальному вигляді. Освіта в сучасних умовах є відкритою соціально-педагогічною системою. Принцип відкритості розглядається як особливий спосіб організації життєдіяльності школи в активній взаємодії з соціумом і сім'єю. У такій взаємодії рівною мірою зацікавлені всі суб'єкти освітнього процесу. Ознакою демократичності і відкритості є готовність школи до реалізації соціального партнерства. Виконуючи замовлення суспільства на освітні послуги, школа не може обійтися без спільної

підтримки. Тільки у взаємодії сім'ї, школи та інших державних і громадських структур будуть ефективно вирішуватися проблеми соціалізації дітей, виховання їхньої громадянської свідомості. Така взаємодія школи з іншими громадськими структурами і соціумом в освітньому просторі для досягнення спільної мети отримала назву соціального партнерства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пошуком нових підходів до реформування освіти на основі інтеграції зусиль всіх суб'єктів освітнього

процесу займаються такі науковці, як О. Грішнова, А. Гриценко, Н. Діденко, І. Дубровський, В. Колоцова, В. Кремень, В. Жернакова, О. Леонтєва, Н. Ничкало, В. Радкевич, Г. Семигіна, Л. Сергєєва, А. Сіленко, Л. Щербак, О. Щербак та інші.

Проблема розвитку соціального партнерства висвітлюється у дослідженнях таких українських науковців, як А. Колот, С. Українець, Т. Ляшенко, О. Мірошніченко, М. Сорока, Л. Щербак, І. Дубровський. Феномен партнерства в освітньому просторі досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як Ш. Амонашвілі, І. Волков, І. Іванов, О. Коханова, С. Лисенкова, А. Макаренко, С. Максименко, В. Моргун, В. Сухомлинський, Г. Татаринцева, В. Шаталов, Н. Шигонська та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на значні розробки з даної проблеми, поки ще недостатньо досліджені питання створення в освітньому середовищі школи педагогічних умов для реалізації соціального партнерства.

Прагнення суспільства до поліпшення освітнього рівня суспільства, прийняття і реалізація Концепції Нової української школи і недостатня увага до школи як до одного з інститутів соціалізації дітей дозволила сформулювати тему статті «Соціальне партнерство школи і сім'ї в умовах Нової української школи».

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні системи соціального партнерства школи та сім'ї в умовах Нової української школи.

Виклад основного матеріалу. Ідеї соціального партнерства формувалися протягом усього розвитку філософії, права, політекономії та інших наук. Вперше згадки про соціальне партнерство можна знайти в роботах Платона й Арістотеля, які висунули ідею про партнерство громадян як рівних і вільних індивідів. І. Кант, К. Маркс, Е. Дюркгейм і М. Вебера стверджували, що соціальна взаємодія в суспільстві заснована на солідарності людей, а партнерство є механізмом досягнення суспільної солідарності і принципом регулювання міжгрупових взаємин у суспільстві.

Одним із кроків розбудови соціального діалогу (партнерства) на національному рівні є прийняття Закону України «Про соціальний діалог в Україні» (2011).

Поняття соціального партнерства має безліч визначень. У глосарії термінів європейської освіти «Освітній євротюнінг» (Tuning Educational Structures in Europe), опублікованому у 2006 році, термін «соціальне партнерство» тлумачиться як співпраця всіх зацікавлених сторін (соціальних партнерів) для реалізації мети Болонського процесу.

Дослідник Л. Щербак визначає «соціальне партнерство», як результат цивілізованої діяльності, певної соціальної технології, спрямованої на отримання кожною зі сторін взаємовигідних

соціально-трудоких відносин, є результатом кропіткої співпраці зацікавлених сторін [8, с. 4].

Т. Глушанюк розглядає його як «форму взаємодії різноманітних суб'єктів соціуму, яка дозволяє їм вільно висловлювати свої інтереси і знаходити цивілізовані способи їх реалізації» [2, с. 81].

Під соціальним партнерством в освіті розуміємо конструктивне узгодження інтересів суб'єктів освітнього простору з метою підвищення якості освітніх послуг на основі вибору відповідної моделі соціальної взаємодії. З цієї точки зору соціальне партнерство в освіті передбачає встановлення відносин соціального діалогу. Цей діалог характеризується загальними цілями і ціннісними орієнтаціями учасників, добровільністю і довготривалістю відносин, побудованих на довірі, і, що особливо важливо – визнанні взаємної відповідальності сторін за результат їхньої співпраці.

Згідно з концепцією «Нова українська школа», що ухвалена рішенням колегії МОН від 27.10.2016 року, освітні заклади мають працювати на засадах «педагогіки партнерства». Основні принципи цього підходу: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах, стосунках; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (про активність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей) (Концепція «Нова українська школа», 2016) [6].

Метою партнерства школи та сім'ї як інститутів виховання є формування системи добровільних, рівноправних взаємин і взаємопідтримки цих інститутів, що зумовлює підвищення їх виховного потенціалу.

Стижке зростання виховного потенціалу сім'ї і школи може бути забезпечене системним характером соціального партнерства між ними.

Виділимо напрями діяльності освітнього закладу, які успішно вирішуються в партнерстві з сім'ями учнів:

- питання адаптації учнів в соціокультурному просторі міста / села;
- індивідуалізація освітніх маршрутів, підтримка обдарованих учнів;
- реабілітація та соціальна адаптація дітей з особливими освітніми потребами;
- стимулювання процесів суспільної самоорганізації і самоврядування;
- сприяння розвитку громадського управління освітою в конкретному закладі освіти;
- дослідження і діагностика мікросоціуму, соціальної ситуації [3].

Нами визначено такі дії командної роботи сімейно-шкільного партнерства: вивчити наявні механізми збору інформації про погляди, досвід та побажання вчителів, батьків, керівників шкіл та учнів; підтвердити, що керівники шкіл і батьківська

спільнота підтримують концепцію партнерства; розробляти плани впровадження, встановлювати цілі, терміни та показники успішності ключових вимірів партнерства сім'ї та школи; організувати тренінги для членів партнерської групи; здійснювати спільно узгоджені заходи; оцінювати ефективність діяльності партнерства; продовжувати вдосконалювати та координувати практику проти формального партнерства між сім'єю та школою; вивчити варіанти створення нових партнерств.

Важливим напрямом встановлення партнерства між школою та батьками є робота педагогічного колективу з розробки та впровадження найбільш актуальних форм інформаційної та просвітницької роботи з сім'єю.

Дні відкритих дверей надають можливість батькам безпосередньо ознайомитися з умовами навчання дітей у школі, їх можливостями отримати розвиток на різних додаткових заняттях (факультативних заняттях, гуртках, спортивних секціях, творчих колективах тощо). Плануючи День відкритих дверей, адміністрація визначає його тему (залежно від назрілих проблем або вирішення нагальних завдань).

Важливим також є формування педагогічної культури батьків. Сучасним батькам не вистачає навичок допомоги дитині під час освоєння освітніх програм; навичок ефективного спілкування з дитиною; використання правових знань у галузі освіти (державні освітні стандарти, правила прийому в установи загальної середньої освіти і ЗВО, форми участі батьківської громадськості в життєдіяльності школи тощо). У зв'язку з цим у формуванні педагогічної культури батьків можна виділити три напрями: навчання батьків як вихователів, як вчителів своєї дитини, як союзників, партнерів. Педагогічна наука і практика накопичили багатий методичний арсенал з проведення роботи з батьками в цьому напрямку [1].

Батьківський університет (педагогічний лекторій) – форма педагогічної освіти, що передбачає розширення, поглиблення і закріплення знань про виховання дітей.

Батьківські збори є продовженням батьківського університету з вивчення педагогічних питань на рівні класу. Вчителі початкових класів та класні керівники можуть їх організувати у формі творчих лабораторій, на яких можна використовувати такі активні прийоми взаємодії з батьками: психологічна вправа «Я хочу...»; методика «Незавершене речення»; тренінги; обговорення проблемних ситуацій, дискусії, дебати, «круглий стіл» тощо. Ці форми дають можливість обговорити різні ситуації у вихованні, вивчити досвід подолання конфліктних ситуацій, які складаються в самому класному колективі, в школі, в сім'ї. Вони відіграють важливу роль в освіті батьків, тому що пропонують практичне рішення вже назрілих проблем, які вимагають негайних заходів і оперативного вирішення.

Батьківські конференції (загальношкільні, класні) мають величезне значення в системі виховної роботи установи загальної середньої освіти. Конференції повинні готуватися дуже ретельно, з обов'язковою участю психолога, соціального педагога, завданням яких є проведення соціологічних і психологічних досліджень по темі конференції, а також знайомство її учасників з результатами. Активними учасниками конференцій виступають самі батьки, які готують аналіз розглянутої проблеми з позицій власного досвіду. Відмінною особливістю конференції є те, що вона приймає певні рішення чи намічає заходи щодо заявленої проблеми.

Практикум – форма вироблення в батьків педагогічних умінь з виховання дітей, ефективного вирішення виникаючих педагогічних ситуацій, тренування педагогічного мислення у батьків.

Відкриті уроки з метою ознайомлення батьків з новими програмами з предмета, методикою викладання, вимогами вчителя. Такі уроки дозволяють уникнути багатьох конфліктів, викликаних незнанням і нерозумінням батьками специфіки навчальної діяльності [5].

Індивідуальні консультації – одна з найважливіших форм взаємодії учителя з сім'єю. Особливо вона необхідна, коли педагог набирає клас. Для того щоб подолати занепокоєння батьків, острах розмови про свою дитину, необхідно проводити індивідуальні консультації-співбесіди з батьками. Готуючись до консультації, доцільно визначити ряд питань, відповіді на які допоможуть плануванню виховної роботи з класом. Індивідуальна консультація повинна мати ознайомлювальний характер і сприяти створенню позитивного контакту між батьками і вчителем. Учитель повинен дати батькам можливість розповісти йому все те, з чим вони хотіли б познайомити вчителя в неофіційній обстановці, і з'ясувати важливі відомості для своєї професійної роботи з дитиною: особливості здоров'я дитини; її захоплення, інтереси; переваги в спілкуванні в сім'ї; поведінкові реакції; особливості характеру; мотивації навчання; моральні цінності сім'ї.

Сімейний тренінг – активна форма роботи з батьками, які хочуть змінити своє ставлення до поведінки і взаємодії з власною дитиною, зробити її більш відкритою і довірчою. У батьківських тренінгах повинні брати участь обоє батьків. Тренінг проводиться з групою, що складається з 12-15 осіб. Батьківські тренінги будуть успішними, якщо всі батьки будуть брати в них активну участь і регулярно їх відвідувати. Щоб тренінг був результативним, він повинен включати в себе 5-8 занять. Батьківський тренінг проводиться зазвичай педагогом-психологом школи, який дає можливість батькам тимчасово відчувати себе дитиною, пережити емоційно ще раз дитячі враження [1, с. 36-39].

Батьківські читання – форма роботи з батьками, яка дає можливість батькам не тільки

слухати лекції педагогів, а й вивчати літературу з проблеми та брати участь у її обговоренні. Батьківські читання можна організувати таким чином: на перших зборах на початку навчального року батьки визначають питання педагогіки і психології, які їх найбільше хвилюють. Учитель збирає інформацію і аналізує її. За допомогою шкільного бібліотекаря та інших фахівців підбираються книги, в яких можна отримати відповідь на поставлені питання. Батьки читають рекомендовані книги, а потім використовують отримані в них відомості в батьківських читаннях. Особливістю батьківських читань є те, що, аналізуючи книгу, батьки повинні викласти власне розуміння питання і зміну підходів до його рішення після прочитання книги. З огляду на швидкий ритм життя сучасних батьків учитель може пропонувати їм аудіокниги.

Сімейні вечори – форма роботи, яка чудово згуртовує батьківський колектив. Батьківські вечори проводяться у класі 2-3 рази на рік без присутності дітей. Батьківський вечір – спілкування з батьками друга своєї дитини, це спогади дитинства і дитинства власної дитини, це пошук відповідей на питання, які перед батьками ставить життя і власна дитина. Теми батьківських вечорів можуть бути найрізноманітнішими. Головне – вони повинні вчити слухати і чути один одного, самого себе, свій внутрішній голос. Форми вечорів дозволяють не тільки висловлювати свою думку із запропонованих тем, а й почути щось корисне для себе в міркуваннях інших батьків, взяти на озброєння в свій виховний арсенал щось нове, цікаве.

Батьківські ринги – одна з дискусійних форм спілкування батьків і активу батьківського колективу. Батьківський ринг готується у вигляді відповідей на питання з педагогічних проблем. Питання вибирають самі батьки. На одне питання відповідають дві родини. У них можуть бути різні позиції, різні думки. Інша частина аудиторії в полеміку не вступає, а лише підтримує думку родин оплесками. Експертами в батьківських рингах виступають учні класу, визначаючи, яка родина у відповідях на питання була найбільш близька до правильного їх трактування.

Ділові ігри – форма колективної творчої діяльності батьків з вивчення рівня сформованості педагогічних умінь у дорослих. Зразковими темами ділових ігор з батьками можуть бути такі: «Ранок у вашому домі», «Син (дочка) прийшов зі школи», «Вас запросили в школу» та ін. Методика ділової гри передбачає пояснення її призначення, визначення теми і складу учасників, розподіл ролей між ними,

попереднє обговорення можливих позицій і варіантів поведінки учасників гри, установку на ініціативу і творчість її учасників. При цьому важливо спочатку програти кілька варіантів поведінки учасників ситуації, потім обговорити оптимальний вибір варіанта дії для певної проблеми. Ділова гра дозволяє не тільки рефлексивно оцінити ту чи іншу модель поведінки, але і дає цікавий матеріал про життя сім'ї – її традиції, розподіл сімейних ролей, способи вирішення конфліктів. Особливо ефективно використання ділової гри за участю учнів, адже іноді саме їм присутність всієї сім'ї дозволяє побачити специфіку взаємодії дорослих і дітей, яку не в змоззі виявити жодна діагностична методика [4, с. 21].

Висновки. Основне значення соціального партнерства для освітнього закладу полягає в ефективній взаємодії, що забезпечує підвищення якості здійснюваного в ньому освітнього процесу. Провідним механізмом, що дозволяє соціальному партнерству відігравати важливу роль в шкільній освіті, є створення в ході взаємодії партнерів максимально розширеного освітнього середовища загальнокультурного і соціального розвитку школяра, в якому долається розрив між замкнутістю шкільного простору і завданнями дорослішання і розвитку сучасної дитини.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Алексєєнко Т.Ф. Формування педагогічної культури сучасної молоді сім'ї : дис. ... канд. пед. наук. Київ. 1994.
2. Глушанок Т.М. Соціальне партнерство як средство підвищення якості професійного об'язування. *Современные проблемы науки и образования*. № 6. 2008. С. 80-83.
3. Голубенко М.К. Школа та батьки. Навчаємо співпраці. Київ : Шкільний світ. 2009.
4. Мартиненко С. Педагогічна взаємодія вчителя початкових класів і батьків першокласників: у запитаннях і відповідях. *Початкова школа*. № 1. 2010. С. 20-22.
5. Оржеховська В.М., Федорченко Т.Є. Технології розбудови виховної системи загальноосвітнього навчального закладу. Кіровоград : Імекс-ЛТД. 2014.
6. Україна. Міністерство освіти і науки. Концепція. *Нова українська школа*. 2016. URL: <http://mon.gov.ua.202016/12/05/konczepczija.pdf>.
7. Цуркан Т.Г. Тренінг для батьків молодших школярів (формування педагогічної культури). *Початкова школа і сучасність*. Вип. 9 (37). 2017. С. 36-39.
8. Щербак Л.В. Створення системи соціального партнерства у сфері професійно-технічної освіти. Київ : Геопринт. 2008.